

Europees cultuurbeleid is niet marginaal

Atzo Nicolai

Tot voor kort was Europese samenwerking vooral economische samenwerking. Pas in 1993 ging de Europese Economische Gemeenschap over in de Europese Unie. Natuurlijk vond die Europese samenwerking plaats tegen de achtergrond van de Tweede Wereldoorlog, om via die weg oorlog in Europa te voorkomen; over cultuur is het decennialang niet gegaan.

Nog steeds speelt cultuurbeleid een marginale rol in de EU. Voor het nieuwe cultuurprogramma voor de periode 2007–2013 is 400 miljoen euro beschikbaar. Dit is 0,05 procent van de totale begroting. Het wordt ook nog eens netjes over alle lidstaten verdeeld.

Maar is het belang van cultuur af te meten aan de hoogte van het Europese cultuurbudget? Nee. Het belang van cultuur is niet hetzelfde als het belang van cultuurbeleid. Veel cultuur ontwikkelt zich zonder beleid, gelukkig maar.

Cultuurbeleid is bovendien niet hetzelfde als cultuurbudget. Minstens zo belangrijk als het geld, is goed en ruimhartig cultuurbeleid. Zeker op het terrein van kunst en cultuur moeten we nooit meer willen regelen dan nodig is, en al helemaal niet verder weg en op een hoger niveau. Veel van het cultuurbeleid kan het best worden geregeld op landelijk of deelstaatniveau of door grote steden.

Voor een rol voor Europa op het terrein van cultuur moeten goede redenen zijn. En die zijn er. De belangrijkste overwegingen zijn het grensoverschrijdend karakter en de schaalgrootte. Dus bijvoorbeeld niet om Europees orkestbeleid te voeren en te regelen hoeveel violen een orkest moet bevatten. Maar wel bijvoorbeeld film en andere delen van de audiovisuele sector. Zij kunnen veel baat hebben bij aanvullende subsidies vanwege de hoge kosten, kennis en schaalgrootte.

Bij veel van wat met uitwisseling te maken heeft kan Europa een goede rol spelen. Hoe meer confrontatie over en weer tussen kunstenaars onderling en met publiek, hoe beter. Hoe meer collectiemobiliteit hoe beter.

Het belangrijkste is dat we ons beter moeten realiseren dat Europa nog meer een culturele gemeenschap dan een economische gemeenschap is. De Europese cultuur is ongeëvenaard.

Enerzijds is er grote diversiteit, die de EU kan bevorderen door juist landelijke en regionale verschillen de ruimte te geven en zo nodig te versterken. Anderzijds zijn er ook gemeenschappelijke noemers. Verlichtingsidealen, vrijheid van meningsuiting en artistieke expressie, tolerantie en dialoog zijn universele woorden die in Europa hun bakermat hebben. Dan gaat het om meer dan cultuurbeleid. Dan gaat het om het versterken van vrijheid en ruimte voor cultuur.

Atzo Nicolai

(VVD) was van 2002 tot 2006 staatssecretaris voor Europese Zaken in de kabinetten Balkenende I en II

Zeus en Europa
beeld: Allard Pierson Museum, Amsterdam

